

Det välbesökta tredje seminariet kring vindkraft på Gotland fick något av domdagsprofetia över sig. Meteorolog Martin Hedberg varnade för betydligt högre havsnivåer – snart.

Liselotte Aldén från Högskolan på Gotland hälsade välkommen till en nästan fullsatt hörsal i högskolan i Visby. Temat var Varför vindkraft? och var det tredje i en serie seminarier kring vindkraft, som hållits och hålls under sommaren och hösten. Arrangör är Nätverket för vindbruk och Centrum för vindbruk tillsammans med högskolan.

Martin Hedberg, tidigare väderpresentatör i tv, numera klimatexpert i egen regi, drog en skarp lans för förnybara energikällor.

- Men även om sådana är livsviktiga, räcker de inte för att rädda klimatet, det måste till så mycket mer, sade han.

På 100 år har medeltemperaturen stigit med nära en grad, närmaste bestämt med 0,8 grader. För jämförelsens skull: Under istiden för 20 000 år sedan var medeltemperaturen endast 3-5 grader kallare än i dag. Det tog 10 000 år att utveckla dagens klimat, som alltså förändrats så pass mycket under bara 100 år.

- Det går väldigt fort, sade han.

Två meter – inte två grader

Sedan 7 000 år är havsnivån konstant. Men med en ökning av medeltemperaturen på två grader, vilken är den maxgräns politikerna vill se, kommer havsnivåerna att stiga med minst fem meter.

- De kan bli 5-20 meter högre. Politikerna borde satt en gräns vid två meter i stället för två grader, sade Hedberg.

Varför reagerar vi människor inte på de här framtida hoten, undrade han och svarade själv:

- Vår hjärna är till för att förutse saker om framtiden som vi känner till. Men de framtida hoten liknar ingenting vi tidigare sett, därför reagerar vi så sakta.

Vi vill att konsekvenserna av miljöförändringarna omkring oss ska vara gradvisa, förutsägbara och reversibla. Men det är de inte, menade Hedberg som introducerade begreppet Tipping element. Det vill säga när en miljökonsekvens plötsligt blir synbar och häftig, som till exempel skogsbränderna i Ryssland och översvämningarna i Pakistan 2010.

De sista fem minuterna av sitt anförande kom Martin Hedberg så in på lösningen på klimatproblemen.

Den heter förstås förnybar energi.

- Vi människor använder i dag 13 TW. I solen och naturen finns 120 000 TW. Bara vindkraften har en potential av 70 TW.

På en senare fråga från publiken sade Martin Hedberg att han börjat sitt klimatopinionsarbete i positiv anda, men att han förstått att situationen är riktigt allvarligt.

- Politikerna ska inte försöka lura folk att det ska gå att fixa klimatförändringarna, för det kan vi inte! Det har gått för långt redan.

Hundratals jobb på ön

Agne Hansson, en av regeringens nationella vindkraftsamordnare förklarade uppdragsgivarens energimål, att till år 2020 ha 50 procent förnybar energi i Sverige.

- Förutsättningarna är ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet, sade han.

2015 ska vindkraften producera 10 TWh och fem år senare ska det finnas förutsättning för att producera 30 TWh. I dag produceras fem.

Han sade att Tyskland med sina 85 miljoner invånare idag har 18 000 vindkraftverk med en produktion på 30 TWh. Sverige behöver 4 000 verk. Det blåser bättre här.

Lars Thomsson, regional vindkraftsamordnare på Gotland och också en av regeringens vindkraftsamordnare, sade att vindkraften har sina nackdelar, det måste blåsa jämt, verken påverkar landskapsbilden och de bullrar. Men de bidrar till att lösa klimatuppvärmningen, gotlänningarna kan själva producera och äga verken och kan även bli självförsörjande på energi.

Vindkraftsindustrin på Gotland kommer att bli lika ekonomiskt betydande som industri- och turismnäringen tillsammans, 1,5 – 2 miljarder årligen. Det skapas omkring 300 jobb under tio år i uppbyggnadsskedet och 150 servicejobb på lång sikt, siade han.

Snabba beslut

Gunnar Gustafsson, planarkitekt på Gotland, sade att ön ligger bra till för att producera el till södra Sverige.

-Vi har 150 verk i dag med 115 MW installerad effekt, vilket i sin tur är 25-28 procent av elförbrukningen på ön. Vi har näst bäst installerad effekt av alla kommuner i landet, och när Näsudden har generationsväxlat har vi 160 MW och en produktion på 40 procent av all elförbrukning på ön.

Lena Kulander från länsstyrelsen informerade om myndighetens uppgifter och ansvar, medan Anders Öberg, nätchef på Geab, berättade om de två nya kablarna som planeras till Gotland. Den första ska tas i bruk 2017 och den andra några år senare.

- För oss är det jätteviktigt att politikerna tar ett beslut om den andra kabeln direkt och inte dröjer med det. Målet är en installerad effekt på 1000 MW, vilket betyder 800 MW mer än i dag.

Öberg vädrade viss oro inför framtiden: Var kommer entreprenörerna att bygga verken? Vilken typ av kraftledning blir det? Går de befintliga ledningarna att använda? Var ska nya byggas? Vilka riktlinjer ska gälla i framtiden?

För hans bolag Geab är situationen orolig innan man fått en riktig beställning, sade han. Och hur blir det med markägare och olika riksintressen när en ny luftledning ska byggas över nordvästra ön?

Rickard Hansson, LRF, erkände att hans organisation hade vaknat sent vad gäller vindkraften. Men nu står man på två ben, dels som markägare, dels som intresserade delägare och producenter av biogas och vindenergi.

- Vi har startat Arbetsgrupp Energi inom LRF. Där behandlar vi fjärrvärme, vedproduktion, vindkraft och biogas. Vi jobbar för att få till riktiga avtal för markägarna, och även att få med utborna, alltså markägare som bor någon annanstans.

Han konstaterade att ett flertal banker verkar okunniga inom de här områdena.

Dyrare till havs

Så följde en frågestund. Någon vädrade sin oro inför den enorma utbyggnadsplanen på 1000 MW bara på Gotland.

- Det finns en risk för exploatering av naturområden.

Gunnar Gustafsson hänvisade till översiktsplanen, att man där tar hänsyn till olika riksintressen. Han sade att det alltid är konkurrens om de bästa områdena.

- De bästa vindlägena blir inte utbyggda, som till exempel Fårö och Östergarn. Där får vindkraften stå tillbaka för andra intressen.

Det blev diskussion om att regeringen uttryckt önskemål om att en tredjedel av utbyggnaden ska ske till havs. Men Agne Hansson poängterade att den mängden gäller för hela landet, inte lokalt. Han sade att Hanöbukten blir kanske världens största vindkraftspark i framtiden. För övrigt finns inte så många planer än.

Lars Thomsson trodde att Sverige totalt kommer att ha kanske fem havsbaserade vindkraftsparker i framtiden.

Det blåser mer till havs, men är dyrare att bygga där, konstaterade panelen.

Martin Hedberg lyfte frågan om vem som äger vindkraften. Han sade att det finns en jättepotential i denna småskalighet för enskilda ägare.

- Vanliga människor har möjlighet att återta makten över energikällorna.

Lars Thomsson sade att det lokala ägandet är det allra viktigaste vad gäller vindkraften.

- Vi har 2 000 andelsägare på ön. 700 miljoner kronor är investerade på ön och 80 procent av det är gotländskt kapital.

Han sade att det ska investeras 16 miljarder totalt.

- Hur får vi gotlänningarna att förstå att de ska låna och investera 50 000 kronor var och så är det klart?

El till Mellaneuropa

Martin Hedberg sade att branschen måste skapa intresse hos allmänheten i form av aktier och pensionssparande, men kunskapsnivån måste höjas.

Någon frågade om stödsystemet och om vårt elpris framöver skulle gå upp eller ned.

Ingen i panelen trodde att priset skulle gå ned, det skulle nog bli dyrare med tiden.

- Fossila bränslen i dag är supersubventionerade! De betalar inte för vad de orsakat vad gäller klimatuppvärmningen, sade Thomsson.

På Gotland har markägare, LRF-grupper, hembygdsföreningar och andra bildat lokala vindkraftsföreningar. Men de har svårt att få med sig bankerna, klagade någon.

En åhörare undrade över utbyggnadstakten och vad som händer om vi på ön producerar för mycket el. Vad händer då med lönsamheten?

- Då ska vi producera för Mellaneuropa, så att de kan ta bort kolkraften och kärnkraften. Men för det behövs ännu fler ledningar, sade Agne Hansson.

Någon i publiken kom med ett positivt framtidsscenario: Det behöver inte bli kamp om marken, spannmål eller energigrödor, man kan göra både och. Man bygger stora vindkraftverk som producerar mycket el, samtidigt som man odlar spannmål på samma mark, under verken.

- Och vi får både mat och energi samtidigt!

Det sista seminariet i serien, Vindkraft och landskap, hålls den 22 november i Visby.

Annika Melin